

Αθήνα, 4 Δεκεμβρίου 2023

Press Conference ΜΙΕΤ-ΕΚΕΠ, Μουσείο Μπενάκη

Παρουσίαση της τρίτομης έκδοσης των Έργων του Δ. Καπετανάκη

Μάνος Δημητρακόπουλος,

Ιδρυτής της Εταιρείας Κοινωνικού Έργου και Πολιτισμού (ΕΚΕΠ)

Αντιπρόεδρος του Κοινοφελούς Ιδρύματος Κοινωνικού Έργου και Πολιτισμού (ΚΙΚΠΕ)

Η ιστορία της έκδοσης

Τον Καπετανάκη τον γνώρισα έφηβος –χάρισμα ενός μέντορά μου εκείνης της εποχής, του Φοίβου Παπαγεωργίου– από την έκδοση του Γαλαξία. Τον διάβασα προσεκτικότερα στην έκδοση της Harvey του 1988. Τακτοποιώντας τη βιβλιοθήκη του πατέρα μου μετά τον θάνατό του, βρήκα διάσπαρτα τα προπολεμικά τεύχη του Αρχείου Φιλοσοφίας και Θεωρίας των Επιστημών, και την πρώτη έκδοση της νεανικής διατριβής του Καπετανάκη, με τίτλο *Από τον Αγώνα του Ψυχικός Μόνου* (Τύποις Κ.Σ. Παπαδογιάννη, Αθήναι 1934). Όταν πέθανε ο νονός και θείος μου, ο γιατρός Γιάννης Παπαβασιλείου, μου έφεραν λίγα βιβλία του, μεταξύ των οποίων την αγγλική έκδοση *Demetrios Capetanakis, A Greek Poet in England* του επιστήθιου φίλου του Καπετανάκη John Lehman, με ιδιόχειρη αφιέρωση του αδελφού του Δημητρίου, Ιωάννη. Το 2008, στα γραφεία του Κοινοφελούς Ιδρύματος Κοινωνικού και Πολιτιστικού Έργου (ΚΙΚΠΕ), ξαναβρήκα τα βιβλία του Δημητρίου Καπετανάκη στη βιβλιοθήκη του τότε προέδρου του ιδρύματος Ιωάννη Φικιώρη, ο οποίος με πληροφόρησε, ο ευγενής αυτός φίλος και συνεργάτης, ότι είχε υπάρξει στα νιάτα του ακροατής των διαλέξεων του συγγραφέα στον «Ασκραίο» και θαυμαστής του.

Καθοριστικό ωστόσο ρόλο για την τρίτομη σημερινή έκδοση έπαιξαν δύο βιβλία: το πολύ ουσιώδες δοκίμιο του Ζήσιμου Λορεντζάτου *Διόσκουροι* του 1997 και η δίτομη έκδοση των *Απάντων* του Σαραντάρη (φιλολογική επιμέλεια Σοφίας Σκοπετέα, έκδοση Βικελαίας Δημοτικής Βιβλιοθήκης, 2001 και 2006). Δύο σπόροι που αθέατα διασταυρώθηκαν το 2013 και γέννησαν την πρότασή μου προς τον Ιωάννη Φικιώρη: να αναλάβουμε ως ίδρυμα να καλύψουμε το κενό που η έκδοση των *Απάντων* του Σαραντάρη είχε αφήσει προς συμπλήρωση, να αναλάβουμε δηλαδή την έκδοση –φιλολογικά επιμελημένη– των *Απάντων* του άλλου Διός Κούρου, του Δημητρίου Καπετανάκη. Μέσα σε λιγότερο από τρία λεπτά η απόφαση είχε ληφθεί. Φωνάξαμε τον τότε επιστημονικό μας σύμβουλο Μιχάλη Κοσιδάκη, ο οποίος ανεπιφύλακτα μάς πρότεινε την Εμμανουέλα Κάντζια ως την καταλληλότερη ερευνήτρια φιλόλογο –λόγω της εξειδικευμένης επιστημονικής της σκευής αλλά και (πρόνοια, βλέπετε, του έμπειρου πρεσβύτη) της αθλητικής της συγκρότησης και αντοχής (η κα. Κάντζια είναι ερασιτέχνης δρομέας) να αναλάβει το εγχείρημα. Αυτά εν έτει 2013.

Τον **Νοέμβριο του 2018** ως Εταιρεία Κοινωνικού Έργου και Πολιτισμού (ΕΚΕΠ), μικρός πολιτιστικός βραχίονας του ΚΙΚΠΕ, παρουσιάσαμε στον τότε Διευθυντή του ΜΙΕΤ Διονύση Καγάλη το σχεδόν ολοκληρωμένο ερευνητικό έργο της Εμμανουέλας Κάντζια προτείνοντάς του παράλληλα και μια συνέκδοση. Τα κείμενα του Καπετανάκη θα αποδίδονταν στην πρωτότυπη γραφή τους -ελληνική, γερμανική, γαλλική ή αγγλική- ώστε να αναδύεται αυτούσια και εναργής η πνευματική και συγγραφική διαδρομή του. Το ΜΙΕΤ θα αναλάμβανε την επιμέλεια του κειμένου και η ΕΚΕΠ το υπόλοιπο κόστος της έκδοσης. Προτείναμε στο ΜΙΕΤ ως επιμελήτρια την Μαρία Στεφανοπούλου, που ένα μικρό ατύχημα την κρατάει σήμερα μακριά μας, καθώς για μας θα ήταν εγγύηση γλωσσικού και επιμελητικού ήθους και ποιότητας. Η εκδοτική ποιοτική προδιαγραφή θα ήταν η υψηλότερη, ήδη δοκιμασμένη, από το ΜΙΕΤ. Η προσφυγή μας στη στοιχειοθετική τέχνη της κας Μυρτούς Μπαλλή («Ανάγραμμα») μας φάνηκε αυτονόητη, όπως και στην ιδιαίτερη φροντίδα και αισθητική επιζήτηση του τυπογράφου Κώστα Κωστόπουλου και του βιβλιοδετείου Libro d'oro του Σάμη Βασιλειάδη. Το βιβλίο θα ήταν με πάνινο εξώφυλλο, με κουβερτούρα, με σελιδοδείκτη, και οι δύο τόμοι κάθε φορά τακτοποιημένοι σε μια καλαίσθητη κασετίνα. Οι επιλογές μικρών οριακών βελτιώσεων (χρώματα, χαρτιά, μέγεθος στιγμών κλπ.) υπό πίεση χρόνου και συγκυρίας (εν μέσω πανδημίας) ήταν ίσως από τα χαριέστερα και πιο ανώδυνα στιγμιότυπα της πολυετούς και εργώδους συλλογικής προσπάθειας.

Ο πρώτος τόμος κυκλοφόρησε τον **Απρίλιο του 2020**. Συνεχίσαμε με την προετοιμασία του δεύτερου, και **στο τέλος του 2021** αποφασίσαμε να προσθέσουμε έναν συμπληρωματικό τρίτο τόμο που θα περιλάμβανε τα ξενόγλωσσα κείμενα του Καπετανάκη στην πιο δόκιμη ελληνική μετάφρασή τους. Η προσφυγή στη Φραγκίσκη Αμπατζοπούλου, στον Γιάννη Καλλιφατίδη, στην Ευαγγελία Stead, στη Μαριάννα Τζιαντζή και στη Λίζυ Τσιριμώκου, ήταν πρόταση της Μαρίας Στεφανοπούλου, που ασφαλώς δεν είχαμε κανέναν λόγο να αρνηθούμε, αντιθέτως.

Στην εξαιρετική Λίζυ Τσιριμώκου αναθέσαμε και τον πρόσθετο ρόλο του τελικού αναγνώστη του έργου πριν το τυπωθεί, που η εκδοτική πρακτική του ΜΙΕΤ συνήθιζε να εφαρμόζει τον καιρό του Εμμανουήλ Χ. Κάσδαγλη. Δυστυχώς, in extremis, για τον δεύτερο τόμο.

Σήμερα, εν έτει 2023, δέκα χρόνια αργότερα, αποδίδουμε στο ερευνητικό και στο ευρύ αναγνωστικό κοινό, σε εσάς, με τη θερμή κι ευγενική επίνευση του νέου Διευθυντή του ΜΙΕΤ κ. Κώστα Κωστή, τρίτομο το έργο του Δημητρίου Καπετανάκη, σε μια χρηστική, άρτια επιμελημένη, ιδιαίτερα φροντισμένη φιλολογική έκδοση.

Γιατί ως ΕΚΕΠ πιστεύουμε ότι η έκδοση αυτή είναι σημαντική

Πρώτον διότι ο Δημήτριος Καπετανάκης είναι σημαντικός. Διαχρονικά. «Μια εισαγωγή σε κάτι απέραντο», τον απεκάλεσε ο Παναγιώτης Κανελλόπουλος. Το ύφος και το ήθος του λόγου του –δοκιμιακού, προφορικού, ποιητικού– είναι αδύνατον να μην κάνουν να κοντοσταθεί και να τα ζυγίσει ο σύγχρονος καλής πίστης αναγνώστης. Όπως είναι πλέον αδύνατον να διαλάβει της προσοχής μας η ιδιαίτερη ποιότητα του περιεχομένου των κειμένων του, όλων των ειδών. Μιλώ για την πνευματική τους ποιότητα:

- Με βαθιές, αρχαίες ελληνικές ρίζες, τα κείμενά του δεν κατατάσσονται εύκολα: Έλληνας δοκιμιογράφος; Άγγλος ποιητής; Και οι διαλέξεις του «Ασκραίου» είναι του καιρού τους ή άλλου καιρού; Ακατάτακτος, και του κόσμου και απόκοσμος, ανήκει σε μια ευρύτερη κατηγορία κοσμοπολίτη, του πολίτη και αυτού και του άλλου κόσμου.
- Όλα του τα κείμενα, από το πρώτο («*Από τον Αγώνα του Ψυχικός Μόνου*») μέχρι το τελευταίο («*Οι διαλέξεις της Αγγλίας*»), τα στηρίζει η βαθιά του πεποίθηση ότι δεν υπάρχει σημαντικότερη υπαρξιακά επιδίωξη από την αποδοχή, την εσωτερική δεξίωση του Άλλου στην ανεπανάληπτη ατομικότητα και μοναδικότητά του. Παραλλαγές της ίδιας ανθρώπινης περιπέτειας είναι ο Έρωτας, η Φιλία, η σχέση Δασκάλου-Μαθητή. Και ότι στην επιδίωξη αυτή, για τον δημιουργό αλλά και για τον μη δημιουργό, αυτό που ονομάζουμε καρδιά (το απο) είναι εργαλείο πιο ισχυρό από τη λογική (το cogito).
- Σε όλο του το έργο, μας υπενθυμίζει ότι πρέπει να δούμε τη ζωή του δημιουργού -την ουσία της- και το έργο του ως κάτι ενιαίο, τη ζωή ως σημαντικότερη από το έργο, την αισθητική ως λιγότερο σημαντική από την ηθική.

Η ελληνική, η γερμανική και η αγγλική του περίοδος είναι διακυμάνσεις της ίδιας απαρασάλευτης ψυχικής και πνευματικής ποιότητας. Ίσως μάλιστα πρόκειται απλά για μια σειρά επεισοδίων ενός ιδιότυπα σύντομου ταξιδιού επιστροφής [νόστου].

Για την ποιότητα της σκέψης, του γραπτού αλλά και του σημαντικότερου **προφορικού** λόγου του Καπετανάκη θα συζητήσουμε σε κατοπινές βιβλιοπαρουσιάσεις που θα οργανωθούν.

Δεύτερον διότι αποτελεί ένα ουσιώδες πείραμα συνεργασίας κοινωφελών ιδρυμάτων με συγκεκριμένη άποψη για την κοινωφέλεια. Στο εγχείρημα υπόκειται η εδραία πεποίθηση των δύο εκδοτών ότι το ευρύ

αναγνωστικό κοινό έχει ζωτική ανάγκη ποιότητας, και ότι η απόδοση ειδικώς βιβλίων ποιότητας στο ευρύ κοινό είναι αυτή καθεαυτή μεγάλη κοινωνική προσφορά.

Ως ΚΙΚΠΕ, διαλέξαμε τον Δημήτριο Καπετανάκη για τη συγγραφική και ηθική ποιότητα του ανθρώπου και του έργου του. Αναθέσαμε, παρακολουθήσαμε από κοντά επί 7 χρόνια, το πρωτογενές ερευνητικό έργο της κας Κάντζια, και αναλάβαμε το κόστος του. Ως ΕΚΕΠ διαλέξαμε το ΜΙΕΤ **για την πολύτιμη αξία** που αντιπροσωπεύει και πραγματώνει από τότε που το ίδρυσε ο Γεώργιος Μαύρος: για την αδιαπραγμάτευτη, διαχρονικά, ποιότητα του εκδοτικού του προγράμματος. Οι συντελεστές της έκδοσης, **όλοι**, από τη φιλόλογο επιμελήτρια, την επιμελήτρια του ΜΙΕΤ, τον αναγνώστη, τους μεταφραστές, τον στοιχειοθέτη, τον τυπογράφο, ως τον βιβλιοδέτη, επιλέχτηκαν με κριτήρια ποιότητας, και όχι οικονομικού κόστους. Στο ΜΙΕΤ η έκδοση απασχόλησε αφοσιωμένους στην ποιότητα συνεργάτες επί **τέσσερα** ολόκληρα χρόνια. Η ΕΚΕΠ ανέλαβε αποκλειστικά ένα μεγάλο μέρος του κόστους της έκδοσης, που το ΜΙΕΤ υπό τις παρούσες συνθήκες δεν θα μπορούσε υπεύθυνα να αναλάβει.

Πρόκειται δηλαδή για **συνέκδοση-συμπαραγωγή-δωρεά** ποιότητας απέναντι στο κοινωνικό σύνολο, όχι για επιχειρηματική σύμπραξη. Εάν το πείραμα αναγνωρισθεί ως επιτυχημένο, θα ακολουθήσουν και άλλες τέτοιου είδους συνεργασίες όπως αυτή μεταξύ του ΜΙΕΤ και της ΕΚΕΠ, και ευχόμαστε και μεταξύ άλλων ιδρυμάτων, που γοητευμένα από το αποτέλεσμα θα επιδιώξουν κάτι εφάμιλλο.

Τα επόμενα βήματα

- Πρώτο μας μέλημα είναι η έκδοση να γίνει το ταχύτερο κτήμα του ευρέος κοινού. Να διαβαστεί ξανά ο Καπετανάκης. Το δίκτυο διανομής του ΜΙΕΤ, τα βιβλιοπωλεία του, **κυρίως το δικό σας ενδιαφέρον και η συνδρομή** θα παίζουν πρωτεύοντα ρόλο σε αυτή μας την προσπάθεια.
- Ήδη δρομολογείται η δωρεά της έκδοσης στις 100 και πλέον δημόσιες και δημοτικές βιβλιοθήκες που υποστηρίζει το ΚΙΚΠΕ με ένα ήδη δεκαετές πρόγραμμα εμπλουτισμού σε βιβλία, σε συνεργασία με την AMKE Future Library.
- Η ΕΚΕΠ θα δωρίσει την έκδοση σε όλες τις εντός και εκτός Ελλάδος βιβλιοθήκες ελληνικών εκπαιδευτικών ιδρυμάτων και οργανισμών.
- Θα εκδοθεί από την ΕΚΕΠ τον Ιανουάριο του νέου έτους, με θλιβερά μεγάλη καθυστέρηση, η σύντομη αλληλογραφία που αντάλλαξαν μέσα στον πόλεμο ο Γιώργος Σεφέρης με τον Δημήτριο Καπετανάκη, σε φιλολογική επιμέλεια και με επίμετρο σημείωμα της Εμμανουέλας Κάντζια. Θα δωρηθεί στην Γεννάδειο Βιβλιοθήκη.
- Οργανώνεται η παρουσίαση της έκδοσης στο κοινό στην Αθήνα, τον Μάρτιο του 2024, με φιλοξενούμενο ομιλητή τον διαπρεπή ελληνιστή David Ricks. Ασφαλώς είστε από τώρα καλεσμένοι μας.
- Οργανώνεται μια δεύτερη παρουσίαση της έκδοσης ειδικά αφιερωμένη στον «Άγγλο» Καπετανάκη στο Λονδίνο το φθινόπωρο του 2024. Θα συνοδευθεί από μια μικρή αγγλική έκδοση επιλεγμένων αγγλικών κειμένων του.

Αυτά είναι το ήδη σχεδιασμένο μας πρόγραμμα. Ευχόμαστε η δική σας υποδοχή και η αγάπη των νέων αναγνωστών του Καπετανάκη να μας προκαλέσουν να το διευρύνουμε περισσότερο.

Γιατί, όπως έγραψε ο Παναγιώτης Κανελλόπουλος (*Νέα Εστία*, 1946): «*Ο αναγνώστης πρέπει πολύ να σκεφτεί τον Δημήτριο Καπετανάκη. Δεν ξοφλάει απέναντί του διαβάζοντας όσα έγραψε. Πρέπει να σκεφτεί έντονα και βαθειά τη διάβασή του από τον κόσμο, τη στιγμιαία του παρουσία, τη σημερινή του απουσία...*».

